

Beleidsreactie op evaluatierapport pachtproces 2017

1. Inleiding

Op 26 april 2017 is het eindrapport “Evaluatie Verpachtingsproces provinciale gronden” uitgekomen. Doel van deze evaluatie is het inzichtelijk maken van de wijze waarop het verpachtingsproces is verlopen en welke verbeteringen daarin mogelijk zijn, zodat deze inzichten meegenomen kunnen worden in de voorbereiding van het pachtseizoen 2018. Deze nieuwe ronde start in juni 2017. Bij de evaluatie is verwerkt een enquête onder de landbouwers die in aanmerking willen komen voor pachtgrond, een aantal interviews met landbouwers en organisaties van belanghebbenden en medewerkers van de provincie Noord-Holland. Hieronder wordt besproken wat de conclusies en aanbevelingen zijn. Vervolgens wordt verwoord op welke wijze de aanbevelingen worden overgenomen.

2. De conclusies, aanbevelingen uit de evaluatie

2.1 De provinciale dienstverlening

De agrariërs en andere betrokken partijen bij het verpachtingsproces 2016/2017 zijn recent om een oordeel gevraagd over de kwaliteit van dit proces. Dit levert een gemêleerd beeld op van feiten en meningen met positieve en minder positieve kanten. Uitmondend in een relatief laag rapportcijfer voor de kwaliteit van de provinciale dienstverlening. De extreem korte tijd die zat tussen het PS-besluit van mei 2016 om duurzaamheidseisen te stellen en juni 2016 waarin deze eisen concreet zijn ingevoerd, vormt een belangrijke bron voor de geuite onvrede over de beginfase. De betrokkenen voelden zich ‘overvallen’ omdat ze niet meer konden anticiperen op de plotseling gestelde extra provinciale voorwaarden. Het was gelet op de korte tijd voor agrariërs niet meer mogelijk om tijdig in bezit te komen van een certificaat dat aan de eisen voldeed. Deze onvrede is mede bepalend geweest voor de relatief lage kwalitatieve beoordeling van de provinciale dienstverlening, zo blijkt uit de nadere analyse.

Aanbeveling 1

Ga door met de eisen ten aanzien van de duurzaamheidscertificaten. Pas deze zo nodig aan en communiceer helder over nut en noodzaak. Een nieuw systeem is gelet op de mogelijke kans op blijvende onvrede niet wenselijk.

2.2 Het verpachtingsproces

Partijen vinden het een goede zaak dat de provincie streeft naar een objectief systeem van het eerlijk toewijzen van de te verpachten gronden. De provincie heeft van haar kant haar best gedaan om de uitvoering van het verpachtingsproces, gegeven de nadere eisen, zo soepel mogelijk te laten verlopen. Voor de benodigde werkzaamheden is voldoende capaciteit gereserveerd. Tegelijkertijd is er de klacht dat de communicatie van provinciezijde, met een toelichting en uitleg over de te hanteren werkwijze, tekort schiet en de concrete toewijzing in een relatief groot aantal gevallen niet wordt begrepen. Ook is het duidelijk geworden dat de stelregel om te streven naar continuïteit van de pacht, door de zittende pachter voorrang te geven, van belang voor de duurzaamheid. Deze regel

is nog onvoldoende op papier verankerd en uitgewerkt en zit nog teveel in de hoofden van de betrokken provinciale ambtenaren. De nazorg is een belangrijk onderdeel van het verpachtingsproces. Ook al omdat een grote groep sollicitanten door afwijzing wordt teleurgesteld. Door de provincie kan/moet duidelijkheid gecreëerd worden over de toewijzingen en de toegepaste criteria.

Aanbeveling 2

Verbeter de communicatie verder door heldere uitleg en toelichting op de spelregels en de genomen besluiten en besteedt extra aandacht aan de nazorgfase.

2.3 De duurzaamheid

In de provinciale wijze van verpachten zit een tegenstrijdigheid. Aan de ene kant zijn er duurzaamheidseisen gesteld aan de bedrijfsvoering en aan het gebruik van de te pachten percelen, maar aan de andere kant geschiedt een substantieel aandeel van de pachtgrond slechts op éénjarige basis. Eénjarige pacht heeft een verhoogd risico in zich dat de grond wordt uitgeput en niet duurzaam wordt beheerd. Een langjarige relatie geeft meer onderling begrip en vertrouwen tussen pachter en provincie, zo is de verwachting en overheersende mening van de buitenwereld. De boer kan de gronden dan beter in zijn bedrijfsvoering opnemen. Wellicht is het mogelijk om een verschil te maken in grote blokken en kleine snippers. Juist de grote blokken zijn interessant voor meerjarige verpachting. Echter, het opnemen van een dergelijke bepaling in een geliberaliseerde pachtovereenkomst waar eenzijdig de overeenkomst tussentijds beëindigd kan worden is een nietig beding. Hieruit volgt de volgende aanbeveling.

Aanbeveling 3

Onderzoek binnen de wettelijke mogelijkheden de wens van de pachters om meerjarig te kunnen pachten. Ook uit oogpunt van de provinciale duurzaamheidsdoelen is dit positief te noemen. De gewenste beschikbaarheid voor andere doeleinden is daarbij een randvoorwaarde. Vraag onafhankelijk juridisch advies en overleg vervolgens met de Grondkamer en de LTO over de (on)mogelijkheden.

2.4 De rapportcijfers

Gemiddeld genomen geven de respondenten een 5,3 als rapportcijfer voor de mate van tevredenheid en een 5,2 voor de kwaliteit van het verpachtingsproces op een schaal van 1 tot en met 10. De respondenten die een pachtcontract hebben ondertekend geven de rapportcijfers 6,1 en 5,9. De deelgroep van afgewezen sollicitanten geeft in beide gevallen een rapportcijfer van 4,1. De provincie hanteert (nog) geen na te streven rapportcijfers in de kwaliteit van de dienstverlening.

Aanbeveling 4

Stel duidelijke streefdoelen ten aanzien van de kwaliteit van de provinciale dienstverlening. Bij de evaluatie zijn tal van verbeter suggesties gedaan. Beoordeel deze suggesties op nut en noodzaak. Start vervolgens een verbetertraject. En doe periodiek metingen (bijvoorbeeld 1x per 2 jaar) naar de kwaliteit van de provinciale dienstverlening.

2.5 De website

De provinciale website bevat de benodigde informatie bij het verpachtingsproces. Ten aanzien van drie onderdelen kunnen verbeteringen aan de website plaatsvinden. Ten eerste de ligging van de te verpachten gronden, dat is nu onduidelijk. Ten tweede zijn verbeteringen mogelijk zodat sollicitanten

beter hun kansen kunnen inschatten op een succesvolle aanvraag. Ten derde kan het afstandscriterium verbeterd worden (zie 4.6). Er kan meer ingespeeld worden op de lokale situatie.

Aanbeveling 5

Verbeter de website van de provincie Noord-Holland op de drie genoemde onderdelen. Het adequaat en juist informeren zijn cruciale onderdelen van de provinciale doelen ten aanzien van het verpachten. Zie ook aanbeveling 4.

2.6 Het afstandscriterium

Het huidige afstandscriterium van 5 km hemelsbreed kent tekortkomingen. In lang niet alle gevallen voldoet het afstandscriterium aan de eis om een objectieve maat te vormen bij de toewijzing van grond. Er wordt geen rekening gehouden met mogelijke barrières zoals waterwegen en andere omrijfactoren.

Aanbeveling 6

Verbeter het afstandscriterium door gebruik te maken van de feitelijke afstanden over de weg in plaats van hemelsbreed. De digitale mogelijkheden zijn daartoe sinds kort aanwezig. Overweeg het beschikbaar stellen van deze ‘tool’ op de provinciale website. Dit verhoogt de transparantie van beoordelen en selecteren van de sollicitanten.

2.7 De certificaten

De toegevoegde waarde van duurzaamheidscertificaten wordt door verschillende partijen ter discussie gesteld. Ook wordt gewezen op de ongelijksoortigheid van de verschillende certificaten. Daarnaast wordt de wijze van selecteren van toegelaten certificaten niet begrepen. Het is, volgens partijen, onduidelijk hoe die selectie tot stand komt.

Aanbeveling 7

Verbeter de werkwijze met de certificaten als criterium voor prioritering bij toewijzing. Beargumenteer en onderbouw de keuze voor de toegelaten certificaten. Overweeg het toevoegen van herhaalde toewijzing aan zittende pachters als extra criterium. Dit verhoogt naar verwachting het duurzaamheidseffect. Start ambtelijk overleg met de toegelaten gecertificeerde instellingen over mogelijke verbeteringen. En tenslotte: verbeter het toezicht op het naleven van de afspraken met de pachters door (onafhankelijke) toezichthouders.

2.8 De praktijkervaringen

In het eerste jaar is het nieuwe provinciaal pachtbeleid door de betrokken beheerders van de provincie Noord-Holland zo goed als mogelijk tot uitvoer gebracht. Het nieuwe beleid met veranderingen en nieuwe eisen is toepasbaar en bruikbaar gemaakt. Onbekendheid, gewenning, tijdsdruk, nieuwe eisen en tekortschietende interne samenwerking zijn de belangrijkste verklarende factoren voor het gemêleerde beeld en de tekortschietende kwaliteit van het proces en van de provinciale dienstverlening, zoals dat bij de enquête uitkomsten naar voren is gekomen. Het is urgent om het contractregistratiesysteem op orde te brengen. Voor het komende jaar zijn de verwachtingen dat het proces soepeler en efficiënter zal verlopen.

Aanbeveling 8

Optimaliseer de provinciale werkwijze op onderdelen. Op grond van de ervaringen zijn de volgende verbeteringen in de werkwijze mogelijk:

- Geef als ambtelijke organisatie prioriteit aan het implementeren van het nieuwste P8 contractregistratiesysteem.
- Organiseer op structurele basis intern overleg om de praktijk te bespreken en oplossingen te vinden voor de uitvoeringsproblemen die zich voordoen zodat de beheerders van Grond meer adequaat en effectief hun rol kunnen vervullen.
- Onderzoek welke aanvullende communicatiemiddelen nog ingezet kunnen worden om de contacten met de agrariërs verder te verbeteren. Zo heeft LTO West de suggesties gedaan om langs te gaan bij de lokale afdelingen en een artikel in het blad Nieuwe oogst te plaatsen. Zorg voor een duidelijke boodschap inzake het hoofddoel van de provincie met deze grond.
- Voor de werkwijze richting pachters zijn mogelijk op enkele onderdelen nog verbeteringen mogelijk. Zo hebben pachters er blijk van gegeven het op prijs te stellen om het te ondertekenen contract (ruim) van tevoren te ontvangen. Ook het door de tijd heen registreren van de contactmomenten en de bespreekpunten met de pachters kan een verbetering van de werkwijze zijn.

3 Reactie op de aanbevelingen

3.1 De provinciale dienstverlening

Vanuit de beleidssectoren Grond, Water, Natuur en Landbouw wordt ingezet op de beleidsdoelen Waterkwaliteit, Waterkwantiteit, Biodiversiteit, Bodem & Klimaat en Korte Ketens. De provincie heeft samen met CLM gekeken naar certificaten die op de beleidsdoelen ten aanzien van duurzaamheid inzet plegen. Het afgelopen jaar is een aantal certificaathouders ten onrechte niet op de lijst gekomen. Dat herstellen we dit jaar (zie figuur 1.).

Het is begrijpelijk dat ondernemers zich met de snelle invoering van de nieuwe regels in mei 2016 overvallen hebben gevoeld. Daarom is er in 2017 extra aandacht voor de communicatie over de provinciale pachteisen en- voorwaarden. In figuur 1. is het nieuwe overzicht opgenomen met de certificaten waaraan in het provinciaal pachtbeleid 2018 voorkeur wordt gegeven.

Overzicht certificaten met een voorkeur in provinciaal pachtbeleid 2018	Waterkwaliteit				Waterkwantiteit		Bodem en Klimaat			Biodiversiteit				People and profit	Totaal
	Oppervlaktewater		Grondwater		Verdroging	Piekberging	Organische stof	Bodemverdichting	Erkeldruk legengaan	Waterleven	Weidevogels/Akkervogels	Insectenleven	Bodemleven	korte keten	
	Nutriënten	Gewasbeschermingsmiddelen	Nutriënten	Gewasbeschermingsmiddelen			Koolstofopslag	Minder fossiele brandstof		(incl. voorbereiden op natuurbestemming)					
Biologisch															
Natuurboer uit de buurt															
Vangroenewaarde															
MPS-A of A+ Natural Protected															
Milieukeur															
Veldleuwerk															
Keten Duurzaam Rundvee (KDR)															
Duurzame Zuivelketen (DZK)*															
* waaronder Cono, Royal FrieslandCampina, Arla, Aware, DOC, De Graafstroom, Henri Willig, Hochwald, BelLeerdam, Vreugdenhil, CZ Rouveen, DeltaMILK															

3.2 Het verpachtingsproces

In 2017 is een begin gemaakt met het onderhouden van intensievere contacten met de pachters. Dit uit zich in de individuele contacten bij de ondertekening van de pachtcontracten, maar ook vanaf eind mei met de controle en handhaving van de overeengekomen gebruiksvoorwaarden. Bij deze contactmomenten zal aandacht worden gevraagd voor de wijze van communiceren via de website e-mail en de pachttelefoon. Er zullen nog voor het pachtseizoen 2018 acties worden gestart om de website te verbeteren en het getoonde kaartmateriaal meer interactief te maken.

3.3 De duurzaamheid

Voor het eerst heeft de provincie Noord-Holland als eerste provincie het afgelopen jaar contracten afgesloten met een langere looptijd dan 1 jaar. Het verdient aanbeveling vanuit een oogpunt van een duurzaam gebruik dit vaker toe te passen. Niettemin ontstaat er spanning in verband met de behoefte van de provincie om vrij over de grond te kunnen beschikken in verband met het kunnen realiseren van provinciale doelen door middel van verkoop van de grond. Onderzoek bij diverse instanties waaronder leden van de Pachtkamer, leert dat langjarige contracten niet tussentijds kunnen worden opgezegd. Wel zal in de gevallen waar het onzeker is hoe lang de grond nog in eigendom is van de provincie richting de wederpartijen worden aangegeven dat 1 jarige pachtcontracten in principe drie keer opnieuw aan dezelfde pachter worden verpacht zolang de grond beschikbaar is voor uitgifte en mits de pachter zich aan de voorwaarden heeft gehouden.

3.4 De rapportcijfers

In het pachtjaar 2017 is begonnen met een intensievere communicatie met de wederpartijen. Dit vertaalt zich nog niet in positievere rapportcijfers, omdat kennelijk nog meer ervaring moet worden opgedaan met nieuwe kortere communicatielijnen. De beheermedewerkers hebben regio's toegewezen gekregen. Zij zullen vervangers krijgen die dan ook de contacten overnemen. Hierdoor is een snelle beantwoording van vragen gegarandeerd. De website wordt verbeterd. Daarnaast wordt een interactieve kaart met daarop het te verpachten bezit geïntroduceerd.

3.5 De website

De drie elementen uit de aanbeveling worden voor 1 juli op de website aangepast.

3.6 Het afstandscriterium

Door het grote aantal kandidaten voor pachtgrond is in het verleden geprobeerd om de beoordeling van het afstandscriterium vanwege efficiency-overwegingen geautomatiseerd toe te passen. Hierdoor kon de afstand alleen "hemelsbreed" worden beoordeeld. Inmiddels is de techniek zover ontwikkeld dat met ingang van seizoen 2018 de beoordeling van de afstand "over de weg" kan plaatsvinden. Deze verbetering zal met de doelgroep worden gecommuniceerd.

3.7 De certificaten

Ook het komende jaar zullen kandidaten met een specifiek certificaat voorrang krijgen bij de uitgifte. Zie ook de beleidstoelichting onder 3.1.

De kritiek vanuit de sector op de certificaten is uiteenlopend. Aan de ene kant wordt gezegd dat de certificaten niet ver genoeg gaan met het oog op de provinciale beleidsdoelen, "het mag allemaal wel wat strenger". Anderzijds wordt gezegd dat de certificaten niets zeggen over de uitvoering in relatie tot de pachtgronden en dat er tussen ondernemers onderling ook grote verschillen zijn.

Eigenlijk hebben beide kanten gelijk. Elk certificaat heeft haar eigen sterke en minder sterke punten. Echter naast de voorkeur voor bovenstaande certificaathouders, kiest de provincie tevens voor beheermaatregelen per perceel. De provinciale inzet is erop gericht om samen met de sector deze werkwijze verder te verbeteren. Dit willen we doen door o.a. met certificeerders in gesprek te gaan over hoe zij zich meer kunnen inzetten op de provinciale doelen i.r.t. de provinciale pachtgronden.

Voor meer informatie over de certificaten met een voorkeur in het provinciale pachtbeleid op:

www.natuurboeren.nl

Dit zijn biologisch gecertificeerde bedrijven die aan natuurbeheer doen en dieren houden die minimaal voor 50% een Oudhollandse bloedvoering hebben.

www.my-mps.com

Het creëren van bewustwording bij kwekers over het gebruik van water, energie, meststoffen en gewasbescherming.

www.veldleeuwerik.nl

De akkerbouwer staat centraal. Een duurzaam bouwplan is een bouwplan waarin de opvolging van rooivruchten en maaivruchten en de toepassing van bodemverbeterende maatregelen onderling goed zijn afgestemd.

www.skal.nl

Een landbouwproduct of voedingsmiddel mag alleen biologisch heten als het productieproces aan wettelijke voorschriften voldoet. De Europese overheid bepaalt de regels, de ruim 4000 gecertificeerde bio-ondernemers leven deze na en Skal controleert daarop. Zo kan de consument er van op aan dat een biologisch product ook écht biologisch is. We houden toezicht op de hele biologische keten, in opdracht van het Ministerie van EZ.

www.vangroenewaarde.nl

Een opleiding 'Natuurbeheer en ondernemerschap' als u de economische kansen die werken in en voor de natuur beter wil benutten en zo uw bedrijf toekomstbestendig wil maken.

www.milieukeur.nl

De criteria van Milieukeur hebben daarbij betrekking op de hele levenscyclus van een product of dienst. De algemene duurzaamheidsthema's Milieukeur agro/food en non-food zijn: Arbeidsomstandigheden, Grondstoffen, Klimaat en milieu, Schadelijke stoffen, fijn stof, Verpakking en afval, Watergebruik en schoon water.

www.ketenduurzaamrundvlees.nl

Keten Duurzaam Rundvlees is gebaseerd op vier transparante uitgangspunten: **dierenwelzijn, puur Hollands, pure kwaliteit en puur duurzaam.**

www.duurzamezuivelketen.nl

Voor een toekomstbestendige en verantwoorde zuivelsector heeft de Duurzame Zuivelketen de volgende doelen voor 2020 geformuleerd: klimaatneutrale ontwikkeling, continue verbetering van dierenwelzijn, behoud van weidegang en behoud van biodiversiteit en milieu.

3.8 De praktijkervaringen

De aanbevelingen zullen worden overgenomen.